

Bakenessergracht 84

wijk: **Burgwal**

Soort : Gevelsteen – 2 stenen
Naam : DE PASSER EN DE VALK
Datering : 1726
Perceel : Rijksmonument – RM/18960 - hoofdgebouw
Oorspronkelijke gevel : Ja
Herschilderd / Herplaatst : -

Gevel

Gevelsteen

Plaats : Voorgevel 1e verdieping hoofdgebouw
Omschrijving : 1e steen rechts kijkende valk boven het woord ANNO gehouwen in een geornamenteerd cartouche.
2e steen zelfde geornamenteerd cartouche maar nu met een passer om een driepoot gespreid erin, boven het jaartal 1726
Materiaal : Zandsteen
Afmetingen : ± 900 hoog x 1200 mm br
Kwaliteit : Redelijk/goed alleen kleur weg
Kenmerken : Gepolychromeerd (geweest)
Opgeknapt in : -
Geschiedenis : Hier floreerde eens één van Haarlems bekendste bierbrouwerijen DE PASSER EN DE VALK. De oude steen in het poortje, met de voorstelling van een valk, is uit de tijd dat de brouwerij zich nog op het achterterrein bevond.

De Brandenburgerpoort in de Damstraat, stond in verbinding met de Bakenessergracht en op dit punt uitkomend, de Passerspoort werd genoemd: een naam die afkomstig is van de bier-brouwerij „De passer en de valk“.

Van deze brouwerij - reeds vermeld in 1594. — is het stichtingsjaar op deze plaats (Bakenessergracht 84) 1726. Van deze voorname, eenvoudige doch smaakvolle gevel valt de fraai geormenteerde kroonlijst als ook het versierde glashout op. De portiek heeft pilasters met consoles en de deur is boeiend door fijne motieven in snijwerk.

Boven het poortje (Passerspoort) is een open nis met een voorstelling van een passer en andere tekenattributen in ijzerreliëf. Daaronder is een gevelsteen ingemetseld met de afbeelding van een Valk. Tussen de ramen van de beide verdiepingen zijn eveneens twee gevelstenen te bewonderen. Links een cartouchesteen met een valk en rechts met een passer.

(Zeven eeuwen Haarlem – Hoeben) & (Gevelstenen van Haarlem – Theo Bottelier / Peter van Graafeiland)

De twee stenen op het hoofdgebouw, een Valk en een Passer, zijn aangebracht tijdens een verbouwing van het bedrijf in 1726. De brouwerij is waarschijnlijk opgericht door Cornelis Garbrants Borst. Hij was hier brouwer van 1590 tot 1645, in welk jaar hij op 26 april het complex verkocht aan Mattheus Steijn als 'een buys en brouwerie, mouteiye ende erve gestaen en gelegen op de Baeckenessergragt genaempt de Passer ende de Vaick, met de ygendomrne van Brandenburgerpoorte' voor de som van 33.000 carolus gulden. Dat de brouwerij goede zaken deed blijkt uit de jaarcijfers over het jaar 1687; de productie was opgelopen tot niet minder dan 15.150 tonnen bier. Wie verantwoordelijk is geweest voor de in 1726 uitgevoerde verbouwing en het aanbrengen van de twee nieuwe gevelstenen is niet geheel duidelijk. Misschien was dit Willem van Heyningen, die hier vanaf 1704 het vak van brouwer uit oefende.

In de afbeeldingen valt enige symboliek af te lezen. Zo stond de valk voor het verlangen en zoeken naar het spirituele van de mens. Ook werd deze vogel wel gebruikt als symbool van adel of hoge geboorte. De passer stond voor regeren of beheersen en werd gebruikt als afweerteken van het kwade. Bij de passer staat nog een ander teken afgebeeld, een soort pilaar op een driepoot. Dit teken stelt de mens voor, maar is hier op zijn kop afgebeeld. Op deze wijze wordt de dood gesymboliseerd en zo zou onheil en kwaad afgeweerd worden.

(Gevelstenen van Haarlem – Theo Bottelier / Peter van Graafeiland)

Soort :	Gevelsteen en smeedwerk
Naam :	DE PASSER EN DE VALK
Datering :	1726
Perceel :	Rijksmonument – RM/18960 - poort
Oorspronkelijke gevel :	Ja
Verwijderd :	8 oktober 2007
De replica herplaatst :	14 december 2007

Gevel (Passerspoort) met de gevelsteen De Valk

Plaats :	Voorgevel poort
Materiaal :	Zandsteen
Afmetingen :	± 600 h x 550 br
Kwaliteit :	Zeer slecht
Kenmerken :	Valk in zijn geheel bijna vergaan is niet meer te behouden
Replica:	Is in oktober 2007 door Tobias Snoep van Snoep en Vermeer uit Amsterdam vernieuwd.

Op 30 augustus 1999 is de eerste briefwisseling ontstaan tussen de Teylers Stichting en de Stichting Geveltekens Vereniging Haerlem (SGVH) met betrekking tot het pand Bakenessergracht 84 en 84 rood (De Passerpoort) welke op de Rijksmonumentenlijst staat onder nummer RM/18960. Deze brief wisseling was van mijn voorganger.

Op 14 april 2004 heb ik de eerste brief geschreven en is er onderhandeld en onderzocht hoe de steen de Valk er uit moet komen zien. In september 2007 kreeg Olga van der Klooster opdracht een kleur onderzoek te doen en een voorstel te maken. Het voorstel is in oktober aan de Teyler Stichting gezonden.

**Voorstel Olga van der Klooster
zonder kaproen**

**Voorstel Olga van der Klooster
met kaproen**

In september heeft ook Tobias Snoep de opdracht gekregen om een replica van de Valk te maken. Op 8 oktober heeft hij de bestaande steen verwijderd

De steen is verwijderd en duidelijk is te zien dat er bijna geen detail meer is te zien

23 oktober 2007

De steenhouwer Tobias Snoep begint de details in de steen te hakken.

Figuur 1 November 2007 De nieuwe Valk is klaar - Tobias Snoep

